

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

ŻUK - po prostu ŻUK

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

Chrząszcz znajdujący się w gnoiu, z którego robiąc kulki, iaia w nie składa” – opisuje ŻUKA nieoceniony S.B. Linde. W słownikach języka polskiego ŻUK jest najczęściej definiowany jako konkretny gatunek owada (żuk gnojowy – tak jak u Lindego) albo – ogólnie – jako każdy chrząszcz. W entomologii nazwa ŻUKI lub ŻUKOKSZTAŁTNE odnosi się do pewnej grupy owadów z rzędu chrząszczy. ŻUKIEM lub ŻUKĄ (tą żuką) nazywane były dawniej również okrycia wierzchnie określonego kroju: w XIX w. i w pierwszej połowie XX w. ŻUK była to krótka kurtka noszona do szarawarów (parę lat temu wróciła do łask jej unowocześniona wersja: ciemna, połyskliwa puchówka), natomiast noszona w XVIII w. ŻUKA była długą szatą, przypominającą mnisi habit (na tym kroju, pochodzącym ze wschodu, wzorowane są z kolei płaszcze typu żuk, które można współcześnie znaleźć w ofercie niektórych producentów odzieży). Oba typy wierzchnich okryć zawdzięczają swoją nazwę skojarzeniom z wyglądem ŻUKA, jednak to nie wygląd, lecz odgłos wydawany przez ŻUKA jest głównym elementem znaczeniowym z perspektywy etymologicznej. Nazwa ŻUK pochodzi bowiem od dźwięków, które powstają, gdy ŻUK brnie przez ściółkę i suche liście lub pociera pokrywami skrzydeł. W języku rosyjskim zachował się dawny czasownik жу́жать [żużżat’] ‘bzyczyć, brzęczeć, chrzęścić’, a w polskich gwarach czasownik ŻUŻNIĆ ‘dudnić, świszzczeć’. Oba te słowa – tak samo jak ŻUK – pochodzą od dźwiękonaśladowczego prasłowiańskiego pierwiastka *žu- imitującego niskie, szumiące dźwięki.